

6. Донік О.М. Громадська благодійність в Україні в роки Першої світової війни / О.М. Донік // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – 2005. – № 9. – С. 61–86.

7. Донік О.М. Діяльність громадських організацій і товариств у справі допомоги військовим та цивільному населенню в Україні у роки Першої світової війни (1914–1918 рр.) / О.М. Донік // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – 2002. – № 4. – С. 155–182.

8. Донік О.М. Діяльність громадських організацій у справі допомоги армії та цивільному населенню / О.М. Донік // Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. – К., 2013. – С. 536–562.

9. Ступак Ф.Я. Діяльність земств у галузі суспільної опіки та добротності / Ф.Я. Ступак // Наука. Релігія. Суспільство. – 2009. – № 4. – С. 143–148.

10. Загребельна Н.І. Велика війна: Українство і благодійність (1914–1917 рр.) / Н.І. Загребельна, І.А. Коляда; Ред. О.П. Реєнт; Ін-т історії України, НГУ імені М.П. Драгоманова. – К., 2006. – 193 с.

11. Жванко Л.М. Проблеми соціального захисту дітей біженців Першої світової війни за доби Української Центральної Ради / Л.М. Жванко // Гуржівські історичні читання. – Вип. 6. – 2013. – С. 158–161.

12. Колосова О.О. Правове забезпечення соціального захисту безпритульних дітей і дітей-сиріт у політиці урядів УНР та Гетьманату 1917–1921 рр. / О.О. Колосова // Актуальні проблеми політики: Зб. наук. праць. – 2009. – № 38. – С. 599–608.

13. Микиртічан Г.Л. Организационные технологии помощи детям в годы Первой мировой войны / Г.Л. Микиртічан // Вестник Санкт-Петербургского университета. – Сер. 11. – Вип. 4. – 2014. – С. 212–229.

14. Микиртічан Г.Л. Организация помощи детям в годы Первой мировой войны / Г.Л. Микиртічан // Российский педиатрический журнал. – № 4. – 2014. – С. 61–64.

15. Синова И.В. Повседневная жизнь детей в условиях Первой мировой войны / И.В. Синова // Война и повседневная жизнь населения России XVII–XX вв. (к столетию начала Первой мировой войны): материалы Международной научной конференции. – 2014. – С. 487–492.

16. Илюха О.П. Дети и детство в условиях Первой мировой войны: подходы к теме современных российских историков / О.П. Илюха // Историк. Время. Общество. Сборник трудов к 90-летию со дня рождения чл.-корр. РАН Рафаила Шоломовича Ганелина (1926–2014), М. – 2017. – С. 101–115.

17. Примаченко Ю.М. Гуманітарна діяльність Чернігівського губернского земства в роки Першої світової війни: опіка неповнолітніми / Ю.М. Примаченко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. – Вип. 27. – Серія: Історичні науки. – № 2. – Чернігів, 2004. – С. 89–96.

18. Петровська Ю. Напрямок практичної діяльності Чернігівського губернского земства в гуманітарній сфері (1864–1917 рр.) / Ю. Петровська // Матеріали 61-ї Міжнародної конференції «Каразінські читання». – Х., 2008. – С. 219–220.

19. Петровська Ю.М. Особливості гуманітарної діяльності земств Чернігівської губернії на початку Першої світової війни за матеріалами «Чернігівської земської неділі» / Ю.М. Петровська // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. – Чернігів: ЧДПУ, 2008. – Вип. 52. – Серія: Історичні науки. – № 5. – С. 271–276.

20. Майборода Л. Благодійна допомога воїнам і цивільному населенню в роки Першої світової війни на Чернігівщині (за матеріалами місцевих газет) / Л. Майборода // Скарбниця української культури: збірник наукових праць. – Вип. 8. – Чернігів, 2007. – С. 127–132.

21. Чернігівська губернія у роки Першої світової війни: Документи і матеріали / упорядники: О.Б. Коваленко, О.М. Потапенко, О.Я. Рахно. – Чернігів: Десна Поліграф, 2017. – Кн. 1. – 360 с.

22. Державний архів Чернігівської області (далі – ДАЧО), ф. 145, оп. 2, спр. 771, 357 арк.

23. Черниговское губернское земское собрание // Черниговская земская неделя. – 1915. – № 11. – С. 3–6.

24. Сосницкое уездное земское собрание // Черниговская земская неделя. – 1915. – № 1. – С. 4–5.

25. Деятельность общества пособия бедным г. Сосницы и уезда // Черниговская земская неделя. – 1915. – № 13. – С. 6.

26. Сосницкий детский приют // Черниговская земская неделя. – 1916. – № 51. – С. 9.

27. Новгородское уездное земское собрание // Черниговская земская неделя. – 1915. – № 2. – С. 3–4.

28. Детские ясли и прямое участие на местах земских сил // Черниговская земская неделя. – 1916. – № 19. – С. 3–4.

29. ДАЧО, ф. 145, оп. 3, спр. 1141, 175 арк.

30. ДАЧО, ф. 145, оп. 3, спр. 1133, 335 арк.

31. Стародубское экстренное уездное земское собрание // Черниговская земская неделя. – 1915. – № 30. – С. 6.

32. Приюты-ясли в губернии // Черниговская земская неделя. – 1916. – № 23. – С. 2.

33. Ясли-приюты для детей // Черниговская земская неделя. – 1916. – № 33. – С. 6.

34. Суражское экстренное уездное земское собрание // Черниговская земская неделя. – 1916. – № 7. – С. 4.

35. ДАЧО, ф. 145, оп. 2, спр. 922, 14 арк.

36. Конопотское очередное уездное земское собрание // Черниговская земская неделя. – 1916. – № 51. – С. 4–5.

37. Стародубское экстренное уездное земское собрание // Черниговская земская газета. – 1917. – № 7. – С. 3.

Немченко А.С. Земские учреждения Черниговской губернии в деле помощи детям фронтовиков в годы Первой мировой войны

В статье рассматривается деятельность земских учреждений Черниговской губернии в деле помощи детям фронтовиков в годы Первой мировой войны. Выявлены основные задачи, стоящие перед земствами в связи с появлением значительного количества сирот и детей, лишенных родительской опеки, определены способы их решения на местах.

Ключевые слова: Первая мировая война, Черниговская губерния, земские учреждения, дети-сироты, приюты-ясли, опека.

Nemchenko O.S. Zemstvo establishments in Chernihiv province in helping children of war veterans during the First World War

In the article the peculiarities of zemstvo establishments activities in Chernihiv province in helping children of war veterans during the First World War is considered. The author analyzes the main tasks the zemstvos faced in connection with the increase of significant number of orphans and children deprived of paternal care. The ways to solve these problems have been defined.

Key words: the First World War, Chernihiv province, zemstvo establishments, orphans, orphanages, care.

18.02.2019 р.



УДК 930.2:929:59Сіверщина

М.М. Рогожа

СІВЕРЯНИ У НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАННЯХ 1917–1921 РОКІВ: ДОСВІД ІДЕНТИФІКАЦІЇ

У статті означено уродженців Сіверщини, які брали активну участь у національно-визвольних змаганнях упродовж 1917–1921 рр. Виявлено їхнє місце народження, походження, родини, здобута освіта. Вказано на займані посади та звання у військах Російської імперії, Армії УНР, участь у військових формуваннях і боях за незалежність України, інтернування та еміграцію.

Ключові слова: уродженці Сіверщини, національно-визвольна боротьба, інтернування, еміграція.

Соціокультурний простір України від 2017 р. перебуває у стані нового прочитання періоду національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. із багатьох причин. По-перше, на наш погляд, це обумовлено контекстом процесу державотворення в нових історичних умовах. Водночас, найвиразнішим рушієм у вказаний період були військовики та цивільні особи, які зробили свідомий вибір і перейшли на службу до військових формувань чи державних установ новостворюваної Української Народної Республіки. Нині це сприймається як вияв найвищої психічної якості – готовності до самопожертви заради майбутнього Укра-

їни. Їхнє інтелектуальне та діяльнісне служіння українському державотворенню вкладається у людинознавчий аспект як один із пріоритетних напрямів досліджень модерної історії України.

Слід підкреслити, що людинознавчий аспект досліджень і підтверджує одну з важливих особливостей модерної історії України – перехід від подієвої історії до людиноцентричної, оскільки центром, ядром усякого явища чи процесу виступає людська особистість, здатна сприйматися творцем події чи доконаного чину. Саме з такого погляду, на нашу думку, варто сприймати та досліджувати нашу історію.

Оскільки питання творення інститутів державної влади продовжує потребувати окремого дослідження, вважаємо необхідним зацентрувати увагу на питаннях захисту української держави військовими силами, окремі підрозділи яких очолювали уродженці Сіверщини. Матеріали щодо різних аспектів військового будівництва та ведення бойових дій за часів Центральної Ради, Української Держави та Директорії УНР опублікували С. Кульчицький (1992), Г. Папакін (1993), О. Гуржій, Т. Чухліб (1999), О. Колянчук, М. Литвин (1995), К. Науменко (1995), Я. Тинченко (2007), чим дали достатньо підстав для формування багатоаспектних уявлень про участь офіцерів і генералів, походженням із Сіверщини, в бойових діях за незалежність України. Досить повно відомостями про уродженців Сіверщини наповнені праці В. Сідак, Т. Осташко та Т. Вронської (2004) [1], а також Я. Тинченка (2007) [2], частково В. Верстюка й Т. Осташко (1998) [3].

Проведений аналіз доступних архівних і нарративних джерел істотно посприяв виокремленню із загального питань того, що стосувалося участі уродженців Сіверщини у національно-визвольних змаганнях упродовж 1917–1921 рр. Водночас, мало дослідженим залишився цілий пласт відомостей, котрі стосувалися їхньої участі у конкретних бойових операціях чи походах зазначеного періоду. На наш погляд, особливо недостатньо матеріалів щодо вивчення подальшої долі вояків Армії УНР після інтернування та набуття статусу емігрантів. Зазначене дозволить створити на цій основі максимально можливі за своєю повнотою біографії вояків української армії періоду 1917–1921 рр.

Автор вважає необхідним докласти всіх зусиль для досягнення конкретної мети – ліквідувати «білі плями» військових і поствійськових біографій уродженців Сіверщини, розширити та доповнити їх віднайденими відомостями. Окрім того, необхідно додатково уточнити трактування топоніму «Сіверщина», оскільки його смислове та географічне наповнення минулого та нинішнього часів мають різне за своєю суттю розуміння.

Варто зауважити, що вивчення масиву доступних архівних матеріалів і літературних даних дозволило окреслити ймовірне коло персоналій учасників національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. – уродженців Сіверщини. Ймовірне, оскільки воно знаходиться у

безпосередньому зв'язку з терміном «Сіверщина» в його часово-просторовому континуумі, про що мова йтиме трохи пізніше. Виявлені нами персоналії офіцерів і генералів практично всі брали безпосередню участь у бойовому протистоянні з військовими формуваннями, покликаними різними політичними силами для виконання спільного завдання – не допустити створення українським народом власної держави.

Так як топонім «Сіверщина» подається організаторами конференції у сучасному трактуванні, автор дозволив собі застосувати його до Лівобережжя, що приналежне до нинішньої Сумщини.

Керуючись таким міркуванням, автор зазначив, що у їхньому (українських вояків 1917–1921 рр.) колі знаходиться Яків Бутрим (без указ. по батькові) (22.10.1895–?), уродженець с. Боромля Охтирського повіту Харківської губернії [4, арк. 126]. Закінчив класичну гімназію (1915). та прискорений курс Сергієвського артилерійського училища (1915). Поручник (01.05.1917). Не одружений. Останні знайдені відомості про нього від 03.01.1919 – командир 6-го важкого гарматного полку Січових стрільців Дієвої армії УНР у складі Української Галицької армії. Станом на 15.03.1920 р залишався на цій же посаді [4, арк. 126]. Після трагедії у лавах УГА (пошесть тифу), в листопаді 1919 р. (17.11.1919 р. в Одесі було підписано сепаратний договір між УГА та Збройними силами Півдня Росії), відбувся перехід УГА під командування Антона Денікіна. За умовами договору УГА переходила на бік Добровольчої армії, але не могла бути використаною проти Армії УНР. Однак, сотник Я. Бутрим, попри високий артилерійський вишкіл, був звільнений зі служби як «петлюрівець» [5, с. 65]. Далі – суцільна невідомість.

Штабс-капітан російської армії Микола Тимофійович Вергун (23.05.1888–?), уродженець м. Охтирка Харківської губернії [5, с. 74–75; 6, арк. 109, 202]. Підполковник Армії УНР. Начальник постачання 6-ї Січової стрілецької дивізії Армії УНР [7, арк. 97], пізніше – 2-ї Волинської дивізії Армії УНР [8, арк. 9]. За наявними джерелами пізніша діяльність суперечлива, оскільки, «...за даними документів верифікаційної комісії Армії УНР утік із казною постачання 2-ї Волинської дивізії до Радянської Росії» [5, арк. 74]. Повернувся в Україну (Київ, 1921). Подальші відомості відсутні.

Воронів Олекса Миколайович (04.02.1891–193?), уродженець м. Охтирка Харківської губернії. Полковник Армії УНР [5, с. 68–69; 8, арк. 5; 13, арк. 2 зв.]. Активний учасник Першої світової війни. Нагородний Георгіївськими медалями, військовими орденами до ордена св. Володимира IV ст. включно, золотою Георгіївською зброєю (1915) [9, арк. 25]. Капітан (14.01.1917). Не одружений. У лютому 1918 р. потрапив до німецького полону, де взяв участь у формуванні українських військових формувань на території Німеччини, що дало підстави сказати, що службу в українській армії почав з «...формування 1-ї Української (Синьожупанної) дивізії на по-

чатку 1918 року (10.03. – авт.)» [2, с. 215]. Від 31.03.1920 р. – командир 2-ї (згодом – 17-ї) бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР [9, арк. 25–26]. Воював у різних військових частинах. Інтернований владою Польщі. Після закінчення періоду інтернування з 1923 р. жив у м. Каліш. Помер у Польщі, точна дата смерті невідома.

Гавришко Микола Степанович (дати народження та смерті невідомі). Уродженець с. Охримовці Лебединського повіту Харківської губернії [5, с. 94]. Знайдено інше місце народження, але без вказання дати – с. Охримовці Летишівського повіту Подільської губернії [8, арк. 35]. Старшина Дієвої армії УНР. Військова діяльність достатньо різноманітна та суперечлива, зокрема, як державний інспектор Запорізької групи Дієвої армії УНР «...07.06.1919 р. видав наказ про призначення П. Болбочана командувачем військ Запорізької групи. 09.06.1919 р. Головним отаманом оголошений поза законом за підготовку державного заколоту» [1, с. 353]. Інтернований до Польщі. «Наприкінці 1920 р., перебуваючи на інтернуванні, виступив проти політики С. Петлюри, був відправлений до польського карного табору Домб'є» [5, с. 94]. Відтак, «...розчарувавшись у республіканському проводі та його лідерах» [1, с. 354], повернувся в Україну 1922 р. Знищений (після 1926 р.).

Греків Олександр Петрович (21.11.1875–02.12.1959), уродженець с. Сопич Глухівського повіту [5, с. 118–119]. Генерал-хорунжий Армії УНР. Військовий міністр УНР. Закінчив Московський університет, Московське військове училище (1899), Миколаївську академію Генштабу (1905). Першу світову війну завершив на посаді командира лейб-гвардії Єгерського полку, потім – начальник штабу 6-го армійського корпусу. Генерал-майор (20.09.1917). На службу Україні перейшов у листопаді 1917 р. в якості начальника штабу Київського військового округу. На початку 1918 р. новостворену «...2-гу Сердюцьку дивізію очолив генерал О. Греків» [2, с. 11]. За Гетьманату «... з армії звільнили товариша військового міністра генерала О. Грекова» відразу [2, с. 202]. Звільнені професійними військовими посади давали людям недалеким, які демонстрували лояльність й особисту відданість гетьманові. Після антигетьманського повстання з 18.12.1918 р. очолив Південне командування військ Директорії, з 01.01.1919 р. – військовий міністр УНР. З політичних мотивів звільнений 21.03.1919 р. з Дієвої армії УНР. Утім, уже 09.06.1919 р. – головнокомандувач Української Галицької армії. Після Чортківської бойової операції за наполяганням С. Петлюри звільнений з посади командарма. Емігрував до Австрії, жив у Відні, де «21.09.1948 р. його заарештовано органами НКВС, доставлено до Києва, де 06.07.1949 р. засуджено до 25-років виправно-трудова таборів [5, арк. 119]. 20.0.1956 р. був звільнений. Повернувся до Відня, де і помер.

Душенко Михайло Савич (06.11.1875–?), уродженець м. Путивля. Полковник Армії УНР [5, с. 149; 7, арк. 34–35]. Закінчив Чугуївське піхотне училище (1896). Учасник російсько-японської та Першої світової воєн. Мав високі військові нагороди. Полковник (з 06.10.1914). Службу і чин

Україні розпочав у 1-му Луцькому пішому полку Армії УНР, пізніше стало відомо, що в ньому «... з 10.07.1918 р. – командир Михайло Душенко...» [2, с. 232]. Потім (з 17.05.1919) – командир 18-ї дивізії Дієвої армії УНР. Восени 1919 р. потрапив у полон до російського війська, утік з Константинополя лиш 15.08.1920 р. З 01.09.1920 р. – начальник постачання Армії УНР [5, с. 149], потім начальник постачання Дієвої армії УНР (станом на 08.09.1920 р.) [7, арк. 36]. Подальша доля невідома.

Ковенко (Ковенко-Гавенко) Михайло Микитович (08.11.1892 – після 1920), уродженець с. Білопілья Сумського повіту [5, с. 204–205; 10, с. 204–205]. Після навчання у 2-класному Люботинському училищі (1897–1900) здобув вищу інженерну освіту, закінчив механічне відділення Дармштадтського політехнічного інституту (інженер-механік, 24.11.1910). Учасник Першої світової війни з 1914 р. [12, арк. 9]. З 09 березня 1918 р. М.М. Ковенко – представник Міністерства закордонних справ УНР при аташе Німецького Уряду [12, арк. 11].

Аналіз виявлених джерел дав підстави стверджувати, що діяльність М.М. Ковенка найбільш повно вивчена в київський період, мова – про захист Києва. Наведена нижче цитата зазначає: «Цікава фігура був цей Ковенко. Інженер із фаху і дуже талановитий винахідник, він являв із себе типового представника революційної доби, в якому особиста відвага і рішучість змішувалися з певним авантюризмом» [3, с. 107]. Очевидно, така оцінка пов'язана з поверненням до Києва восени 1917 р., де він приступив до формування підрозділів Вільного козацтва (створено Київський полк вільного козацтва), отже, опирався на реальну силу. Очевидно, тому «Керівництво київською військовою залогою було передано до рук цивільної особи, щоправда – активного члена Центральної Ради й організатора вільного козацтва у Києві інженера М. Ковенка» [3, с. 48]. Він зробив, на наш погляд, чи не найбільший внесок в організацію оборони Києва. Останні дні описано так: «З огляду на те, що більшовики захопили всі вокзали, зайняли Поділ, майже заволоділи центром міста... М. Ковенко оголосив евакуацію... вночі з 7-го на 8-ме почали виводити з Києва рештки українських полків» [3, с. 179]. Вдень 8 лютого 1918 р. розуміння ситуації «...змусило М. Ковенка віддати остаточний наказ про відступ і самому з вільними козаками залишити місто» [3, с. 181]. «З 1920 р. на еміграції в Румунії. Подальша доля невідома» [5, с. 205].

Кріпак Нестор Іванович (27.10.1892 – до 1925), уродженець м. Лебедин. Останнє звання – підполковник Армії УНР [5, с. 225]. Станом на 13 березня 1922 р. «...був поранений, мав інвалідність, внесений у «Список членів спілки інвалідів при 2-й Волинській дивізії» [11, арк. 9 зв.]. У цей час перебував у таборі інтернованих українців № 10 в м. Каліш. Помер і похований у Шепіорно [14, арк. 39–42].

Литвиненко Іван Данилович (04.01.1891–17.02.1947), уродженець с. Хоружівка Роменського повіту [5, с. 246–248]. Людина з багатою на події та життєві колізії біографією. Закінчив Московські вищі комерційні курси (1912).

Призваний рядовим у 1914 р., закінчив Житомирську школу прапорщиків (1916). Полковник Армії УНР (24.11.1918). На службі Україні з 02.12.1917 р. Від 29.01.1918 р. – командир сотні полку ім. Дорошенка, з 09.02.1918 р. – командир сотні 1-го Запорізького куреня, з червня 1918 р. – помічник командира 1-го Запорізького полку. Далі були проживання в Польщі та співпраця з розвідувальним відділом Генштабу УНР, перебування в Каліші, потім розвідка штабу Поліської Січі, УПА, у 1945 р. арешт МГБ УРСР, розстріляний у Києві в 1946 р.

Масляний Антін Павлович (17.01.1865–?), уродженець с. Кириківка Охтирського повіту. Закінчив Одеське військово училище, вийшов підпоручиком 1887 р. Генерал-майор російської армії в 1917 р. Генерал-поручник Армії УНР із вислоугою з 10.06.1916 р. [5, с. 272–273]. За заслуги у Першій світовій війні нагороджений всіма орденами до св. Станіслава включно, а також св. Володимира IV та III ст. [9, арк. 66 зв.]. Одружений, сини 20 та 14 років станом на 06.06.1920 р. На українську службу перейшов 24 квітня 1918 р., призначений на посаду помічника начальника Головного штабу УНР, пізніше – Української Держави [9, арк. 66–67]. Від 03.12.1918 р. – т. в. о. начальника Головного штабу Української Держави, згодом – УНР. Від 17.01.1919 р. – член Військової ради УНР. Подальша доля невідома.

Стосовно топоніму «Сіверщина» варто зауважити, що історія виникнення назви території є достатньо цікавим явищем, яке послідовно трансформувалося в географічному сенсі. Процеси трансформації його кордонів пов'язувалися, на нашу думку, з історичним розвитком владно-політичної структури та мали, судячи з джерел, кілька періодів у історії краю. Перший період, коли «...на початку до складу (Сіверщини, Сіверської землі – авт.) ...входили землі сіверян, які займали басейн р. Десни та Сули, радимичів, які жили по р. Сож, в'ятичів, що мешкали по р. Оці» [15, с. 310]. Наступний період припадає на початок ХХ ст. Сіверщина «... на нинішній географічній карті ...зайняла б губернії Чернігівську, частину Полтавської, Курської, Могилівської, Калузької, частину Орловської, Тульської, Московської та Смоленської» [15, с. 310–311].

Третій – у новітній історії України. Сіверщина – земля Української Народної Республіки. Адміністративно-територіальна одиниця найвищого рівня. Земський центр – м. Стародуб. Заснована 6 березня 1918 р. згідно із Законом «Про адміністративно-територіальний поділ України», що був ухвалений Українською Центральною Радою. Закон скасований 29 квітня 1918 року гетьманом України Павлом Скоропадським, що повернув старий губернський поділ часів Російської імперії. До землі входили Мглинський, Суразький, Новозибківський, Стародубський і Новгород-Сіверський повіти колишньої Чернігівської губернії Російської імперії.

За підсумками вивчення участі уродженців Сіверщини у національно-визвольних змаганнях 1917–1921 рр. варто підкреслити думку та чин щодо свідомого вибору

служити Україні, їхню вірність присязі та вміння стійко переносити випробування (інтернування, еміграцію), на решті – інкорпорацію в нові умови життя. Останнє твердження вимагає додаткового вивчення (через трагічне у житті окремих із них) та розвідок через інші шляхи до невідомого, оскільки відомості про післявоєнне життя земляків знаходяться у сусідніх або суміжних країнах. Використання ж топоніму «Сіверщина» є свідченням генетично-географічної пам'яті її уродженців.

ПОСИЛАННЯ

1. В. Сідак, Т. Осташко, Т. Вронська. Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника: наукове видання. – К.: Темпора, 2004. – 416 с.: іл.
2. Тинченко Я. Українські збройні сили березень 1917 р. – листопад 1918 р. (організація, чисельність, бойові дії): наукове видання. – К.: Темпора, 2009. – 480 с.: іл.
3. Верстюк В, Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради. Біографічний довідник. – К. – 1998. – 254 с.
4. Центральний державний архів вищих органів влади України (ЦДАВО України). ф. 2188, оп. 2, спр. 79.
5. Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921): біографічний довідник. – К.: Темпора, 2007. – Кн. I. 2007. – 535 с.; іл.
6. ЦДАВО України, ф. 1075, оп.2, спр. 557.
7. ЦДАВО України, ф. 1075, оп. 2, спр 653.
8. ЦДАВО України, ф. 3172, оп. 1, спр. 94.
9. ЦДАВО України, ф. 1075, оп. 1, спр. 68.
10. ЦДАВО України, ф. 3558 (персональний фонд М.М. Ковенка).
11. ЦДАВО України, ф. 1075, оп. 2, спр. 927.
12. ЦДАВО України, ф. 3558, оп. 1, спр. 1.
13. ЦДАВО України, ф. 1075, оп. 2, спр. 44.
14. ЦДАВО України, ф. 1075, оп. 2, спр. 927.
15. Энциклопедический словарь Брокгауза-Ефрона. – СПб.: Тип. Ак. Об-ва И.Е. Ефрона, 1904. –Т. XXXIIА.

Рогожа М.Н. Северцы в национально-освободительных движениях 1917–1921 годов: опыт идентификации

В статье определены уроженцы Северщины, бравшие активное участие в национально-освободительной борьбе 1917–1921 гг. Выявлены их место рождения, происхождение, семьи, полученное образование, гражданское или военное. Кроме того, указаны военные чины и должности в армиях Российской империи, УНР, участие в военных формированиях и боях за независимость Украины, интернирование и эмиграцию.

Ключевые слова: уроженцы Северщины, национально-освободительная борьба, интернирование и эмиграция.

Rohozha M.M. The Northerners in national-liberation competitions of 1917–1921 years: identification experience

The article describes the natives of Sivershchyna, who took an active part in national-liberation competitions during 1917–1921. Their place of birth, origin, family, received education, civilian or military was revealed. In addition, the positions and titles of the Russian Empire, the Army of the UPR, participation in military formations and battles for the independence of Ukraine, internment and emigration are indicated.

Key words: natives of Sivershchyna, national-liberation struggle, internment, emigration.

23.02.2019 р.

